

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Г. П. Євсєєва

*кандидат філологічних наук, доцент,
докторант Дніпропетровського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України*

УДК 321.323:81.272 (477)

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНОЮ МОВНОЮ ПОЛІТИКОЮ В УКРАЇНІ

Аналізується питання формування механізмів управління державною мовною політикою в Україні. Пропонується визначення основного завдання держави в державній мовній політиці на сучасному етапі.

Ключові слова: механізм державного управління державною мовною політикою, державний орган регулювання мовною політикою, мова – консолідуючий чинник держави.

Усталення демократії та євроінтеграційні прагнення України потребують вирішення мовних питань та впровадження толерантних, правових методик розв'язання мовних конфліктів. Активізація зусиль у цій справі є необхідною умовою консолідації сучасного українського суспільства, оскільки чимало аспектів використання державної мови та інших мов все ще не регламентовані правом. Зокрема, йдеться про відсутність необхідної наукової та законодавчої бази ряду аспектів використання мови як чинника впливу на суспільні процеси, внаслідок чого не мають кваліфікації кримінальних діянь такі як, наприклад, маніпулювання мовною свідомістю, суттєві технології реклами, піару, передвиборчих кампаній, громадських акцій тощо. З іншого боку застосування ряду законів ускладнюється саме через відсутність лінгвістичної регламентації та коректної інтерпретації відповідних мовних ситуацій і феноменів.

Науковці в галузі державного управління разом із соціолінгвістами повинні запропонувати поетапний алгоритм таких можливих і доцільних кроків через впровадження державних механізмів реалізації та контролю державною мовною політикою в Україні, які повинні сприяти консолідації нації.

Проблеми регулювання мовних відносин у суспільстві, вплив екстралінгвальних факторів на формування державної мовної політики є об'єктом вивчення як мовознавчих, так і політичних наук, що відображено у працях як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, зокрема, у працях В. фон Гумбольдта [1], І. Кураса [2], О. Куця [3; 4], І. Лопушинського [5; 6], Л. Масенко [7-9], Н. Мечковської [10], Л. Нагорної [11],

О. Сербенської [12], Джошуа А. Фішман [13], Ю. Шевельова [14], Ж. Шевчук [15], Л. Щерби [16] та ін. Науковці не тільки аналізують взаємовплив мови і суспільства, стан і формування мовної політики, але й визначають її реалізацію через державні механізми. Так, І. Курас визначаючи здобутки і проблеми державної мовної політики України, формулює основні подальші тенденції її розвитку в сучасному українському суспільстві [2]. Автор вбачає, що основна парадигма полягає в подальшому укріпленні ролі української мови як державної: “З одного боку через заповнення нею нових сфер мовного життя суспільства та перехід на спілкування нею нових верств мовного загалу, з другого — через подальше її шліфування в нових обставинах реального використання та подальше унормування її літературної форми. Для забезпечення першого з цих напрямів має бути насамперед ефективна мовна політика держави, для другого ж, крім цього, — тактика виваженості, тверезої збалансованості в підходах з боку тих чи інших кіл мовного соціуму” [2, с. 481].

О. Куць аналізуючи мовну політику в державотворчих процесах України, від імперсько-тоталітарної до демократичної, доходить висновку, що “політичні, соціально-економічні, культурні, правові аспекти функціонування державної мови при всій її специфіці мають бути узгодженими елементами цілісного суспільного світогляду, декларованого як курс держави на гармонію і злагоду в суспільстві”.

Серед найважливіших подальших кроків у розвитку мовної політики автор визначає:

- 1) прискорити прийняття нового закону про державну мовну політику в державі;
- 2) створення центрального органу з повноцінною вертикаллю спеціалізованих органів для здійснення мовної політики в галузі мовного планування та будівництва;
- 3) упорядкування й наповнення змістом механізму контролю за дотриманням чинного законодавства щодо мови. Важливу роль науковець відводить держслужбовцям, які, як представники української держави, повинні не тільки володіти, але й пропагувати державну мову.

На думку О. Куця, варто провести повну атестацію державних службовців, включаючи питання мовної підготовки. Важливу роль відводить автор і галузі освіти — тут авторитет державної мови повинен бути беззаперечним [3, с. 196–203].

Л. Масенко в одній із останніх своїх праць “(У)мовна (У)країна” зазначає, що у суверенній державі захист “колективного права нації на власний голос уже не потребує жертовної боротьби героїв. Після здобуття державної незалежності на сторожі свого слова мусить стати влада” [7]. Політичний консенсус, на думку науковця, має бути підкріплений виразною політикою держави. Вона повинна спрямовуватися на досягнення таких цілей: посилення функції державної мови як об’єднавчого і консолідуючого чинника в українському суспільстві; забезпечення мовних прав українців та осіб, що належать до національних меншин, сприяння розвитку мов національних меншин, особливо тих, що опинилися під загрозою зникнення; утвердження української мови як мови міжнародного спілкування в Україні; підвищення загальної мовної культури українців як громадян України тощо.

Рекомендації щодо майбутньої мовної політики в Україні були викладені і групою науковців, які кілька років працювали над проектом “Мовна політика в Україні: антропологічні, лінгвістичні аспекти та подальші перспективи” за сприяння Міжнародної асоціації з розвитку співробітництва з науковцями нових незалежних держав колишнього Радянського Союзу [17]. Їх рекомендації зводяться до розділення права мов: права української мови та права недержавних мов. Щодо права української мови науковці проекту визначають: “Державною мовою України є і в осяжному майбутньому буде українська. Кожна держава має право поширювати державну мову на своїй території та вимагати від своїх громадян її знання” [17, с. 333].

А відтак, мовою офіційного спілкування в державі на всій її території є українська і всі громадяни держави повинні володіти українською мовою принаймні в обсязі, достатньому для роботи.

Що ж до мов національних меншин то, на думку науковців учасників проекту,

“Україна мусить дотримуватись і забезпечувати виконання своїх зобов’язань перед Радою Європи та іншими міжнародними організаціями”. На практиці це означає, що держава бере на себе зобов’язання щодо підтримки недержавних мов і культур що розвиваються в країні за рахунок державного бюджету. Водночас в рекомендаціях чітко сказано: “жодну людину не можна примушувати змінювати мову. Цього не дозволяють ні міжнародні правові зобов’язання України, ні її національне законодавство. Вибір мови приватного вжитку не може бути об’єктом законодавчих регулювань” [17, с. 333].

І. Лопушинський в одній із своїх останніх робіт “Державна мовна політика в Україні. Освітнянський аспект” визначаючи стан та пріоритетні питання формування та реалізації державної мовної політики в галузі освіти в Україні, зазначає, що мовна політика держави повинна реалізовуватися “комплексно, завдяки багатьох відомих і менш відомих механізмів, котрі забезпечать її головну мету–мінімум — функціонування української (державної) мови в комунікативній сфері і мету-максимум — консолідацію українського суспільства на основі цієї мови” [5, с. 249]. З огляду на це науковець визначає завдання, які потрібно вирішити першочергово: “розроблення дієвих механізмів реалізації державної мовної політики; вироблення моделей забезпечення державної мовної політики; оптимізацію організаційно-функціональної структури формування і реалізації державної мовної політики” [5, с. 249]. І. Лопушинський пропонує розгорнуту структурно-функціональну характеристику альтернативних моделей та механізмів реалізації мовної політики але вони стосуються лише освітнянської сфери.

Окремі механізми реалізації державної мовної політики в Україні були запропоновані в Концепції державної мовної політики [18], яку затвердив 15 лютого 2010 року Президент України, враховуючи необхідність вироблення послідовного і виваженого підходу до вирішення мовних питань, з метою забезпечення додержання конституційних гарантій щодо всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України, задоволення мовних потреб громадян України, керуючись ст. 10 та відповідно до ч. 2 ст. 102 Конституції України, на підтримку ініціативи Національної ради з питань культури і духовності (яка, на жаль, була ліквідована відповідно до Указу Президента України від 2 квітня 2010 р. № 488/2010). Шляхи і способи розв’язання мовних проблем в суспільстві визначаються “Концепцією” через реалізацію державної мовної політики, яка визначає першочергову необхідність “підготувати і внести на розгляд Верховної Ради України проекти відповідних законів, визначити центральний орган виконавчої влади з питань державної мовної політики, розробити та забезпечити виконання державних цільових програм, уживати заходів для підтримки громадських ініціатив, налагодження конструктивного діалогу між органами державної влади, органами місцевого самоврядування і громадськими організаціями щодо розв’язання мовних проблем” [18].

Проте чітких державних механізмів реалізації загальнодержавної мовної політики у зазначених працях не викладено. Мета нашої статті запропонувати інноваційні механізми побудови державної мовної політики в Україні з огляду на сучасну мовну ситуацію, етномовний склад населення в Україні та гостру необхідність збереження ідентифікації української громадянської нації в умовах подальшої глобалізації світу, про що вже говорилось не раз [19].

Перш, ніж визначити державні механізми регулювання мовної політики, слід визначитися з поняттям “державні механізми управління”. У науковій літературі термін “механізм управління” є досить широко вживаним, однак зміст і структуру його різні науковці і практики трактують по-різному. Концептуальні засади механізмів державного управління висвітлено в працях провідних вітчизняних та зарубіжних учених у галузі управління: В. Авер’янова, О. Амосова, Г. Астапової, Г. Атаманчука, В. Бакуменка, І. Булеєва, П. Єгорова, О. Єрьоменко–Григоренка, В. Князева, О. Ковалюка, В. Коломийчука, О. Коротича, М. Круглова, А. Кульмана, М. Лесечка, Ю. Лисенка, В. Малиновського, О. Машкова, Н. Мойсеєва, Н. Нижник, О. Оболенського,

Г. Одінцової, Р. Рудніцької, З. Рум'янцева, Ю. Тихомирова, Л. Юзькова, які детально проаналізував О. Федорчак [20]. Однак якщо загальні засади механізмів державного управління опрацьовано на високому рівні, то питання удосконалення існуючих механізмів управління державною мовною політикою є малодослідженим.

Погоджуючись з визначенням котре подає О. Федорчак, визнаємо, що *“механізм державного управління — це механізм як система, призначена для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням”* [20]. А відтак, формулюючи механізми реалізації державної мовної політики в державі, необхідно спланувати конкретну структуру цього механізму державного управління, невід'ємними компонентами якої повинні бути: методи, важелі, інструменти, політика, правове, нормативне та інформаційне забезпечення. Отже, до складу комплексного механізму державного управління мовною політикою, повинно належати: економічний, мотиваційний, організаційний, політичний та правовий механізми. Більше того, поділ механізмів державного управління повинен залежати від суб'єктів державного управління, які їх застосовують. Відповідно до цього, механізми державного управління можуть бути такі, які використовуються Президентом, органами законодавчої, виконавчої та судової влади, а також органами місцевого самоврядування.

З огляду на вищесказане, нагальною постає потреба формування і реалізації виваженої і цілеспрямованої державної мовної політики, з чіткими і конструктивними механізмами, що передбачали б:

- 1) захист і підтримку державної мови,
- 2) забезпечували розвиток і функціонування мов етнічних меншин та
- 3) сприяли удосконаленню заходів щодо засвоєння європейських мов у рамках євроінтеграційних процесів в Україні.

Саме через три зазначені магістральні лінії мусить здійснюватися мовна політика держави.

Суть заходів держави на підтримку державної (української) мови полягає не в її насильному нав'язуванні, а в тому, щоб надати громадянам України, які раніше були позбавлені свободи вибору, можливість вільно опанувати рідну мову і свідомо вивчити мову свого громадянства з урахуванням перспектив, які відкриває її знання для самовдосконалення, самореалізації і повномасштабного здійснення конституційних прав. Потрібен системний, наполегливий і відповідальний пошук виважених компромісних рішень, здатних забезпечувати подальший розвиток української мови і водночас сприяти побудові правової демократичної держави. Тобто створення в державі об'єктивних умов використання державної мови (як мови своєї держави), мови нацменшини (до якої належить громадянин України, виконуючи європейську засадничу концепцію збереження рідних мов) та однієї з європейських мов (як інструменту інтеграції громадян України в європростір). Саме на таких об'єктивно державницьких засадах необхідно створити довгострокові державні механізми регулювання мовної політики в Україні.

Доля української мови — це є, по суті, доля Української держави й нації, на усвідомлення цієї ідеї має бути спрямована система відповідних заходів. Приступаючи до напрацювання таких механізмів слід виходити з таких першочергових концептуальних завдань:

У державотворчій сфері. Сьогодні відповідальність за реалізацію державної мовної політики в нашій державі покладена на Міністерство культури і туризму. Проте за своїми функціональними обов'язками зазначене міністерство скоріше може виконувати функцію популяризації української мови. На нашу думку, з огляду на надзвичайну складність та дискусійність *“мовного питання”* в Україні [17] за це питання має нести відповідальність державний орган, який опікуватиметься формуванням та регулюванням толерантної мовної політики в державі. Можливо, необхідно поновити з конкретними та уточненими повноваженнями Раду з питань мовної політики при Президентові України [21], чи хоча б створити робочу групу у вже існуючій Громадській гуманітарній

Раді при Президентові України [22], адже завдання гуманітарної ради за словами її секретаря Г. Герман покликати “допомогти Президентові України не тільки формувати оновлене бачення проблем і рішень у гуманітарній сфері, а й стати ефективним інструментом у знаходженні таких консенсусних рішень, які спрямовані на об’єднання суспільства. Шляхом дискусій і компромісів ми чутливо і толерантно будемо разом шукати ті точки дотику, які задовольнили б кожна людину, кожна громаду в будь-якому куточку нашої країни, все наше суспільство загалом. Адже гармонія між людиною, суспільством і державою є найвищим благом, необхідною умовою нашого розвитку й прогресу, нашого впевненого поступу вперед” [23]. Державний орган регулювання мовною політикою повинен стати консультативно-дорадчим органом, покликаним сприяти проведенню ефективної роботи, пов’язаної з розробленням пропозицій щодо формування мовної політики, створенням необхідних умов для функціонування державної мови в усіх сферах суспільного життя, вільного розвитку, використання і захисту мов національних меншин та засвоєння мов міжєвропейського спілкування. Рада повинна керуватися у своїй діяльності Конституцією України, законами України, постановами Верховної Ради України, указами і розпорядженнями Президента України, актами Кабінету Міністрів України. Основними завданнями ради повинні стати: забезпечення пріоритетів державної мовної політики з врахуванням регіональних особливостей та конституційних прав громадян у цій сфері; аналіз стану, тенденцій розвитку і застосування української мови та інших мов у державному, економічному, політичному і громадському житті країни; надання пропозицій для змін та доповнень в нормативні акти з мовних питань, що потребують правового регулювання; оцінка концепцій, комплексних програм із питань, віднесених до її компетенції.

У політичній сфері. Поки що політики і суспільство довго й важко йдуть до розуміння мови як основи формування політичної нації, засобу зміцнення національної свідомості. Протягом усього періоду незалежності в Україні мовна проблема є предметом спекуляцій різних політичних сил з метою задоволення власних інтересів. В умовах, коли українська національна свідомість деформована тривалим зовнішнім впливом, продовження спекуляцій з боку політичних сил навколо мовного питання, намагання штучно його загострити, — створення української мовної єдності (яка не заперечує розвиток етнічних мов в середині нації), беззаперечно, є консолідуючим чинником української політичної нації. А тому конче необхідно внести питання мовної політики до питання національної безпеки держави [24], а відтак всім політичним силам здійснювати мовну політику (свої програми, заходи, програмні дії тощо) у відповідності до Конституції України [25]. Будь-які інші позиції політичних партій та блоків повинні розцінюватися як антиконституційні та як такі, котрі спричинюють роз’єднання громадян України на мовному ґрунті, що є загрозою для національної безпеки України, тому повинні бути заборонені.

У законодавчій сфері. Доопрацювати та прийняти на рівні Верховної Ради Концепцію державної мовної політики в Україні де до прийнятої указом Президента Концепції державної мовної політики [18] внести зміни, які передбачали виконання триєдиного завдання в мовній сфері в державі: державна мова, мови національних меншин, мови для спілкування в європросторі. Для цього необхідно, в першу чергу, прийняти закон України про функціонування державної мови в країні. У ньому слід не тільки чітко виписати сфери функціонування державної мови: державне справочництво та публічне адміністрування, облік і звітність підприємств і установ, фінансова (банківська) та технічна документація, дипломатична діяльність держави, переписка між підприємствами та установами, судові процеси, всі угоди між юридичними та фізичними особами, офіційні заходи державних установ тощо. Крім того варто обов’язково виписати рівень володіння державною мовою, окресливши чіткі критерії оцінювання. Більше того закон має містити контролюючі функції з конкретними формами заохочень та стягнень за знання/незнання державної мови. Особливо це мусить стосуватися державних службовців, представників влади. Державна мова повинна стати засобом досягнення кар’єри. Такий закон сприятиме консолідації зусиль органів державної

влади щодо забезпечення реалізації прав громадян у галузі використання української мови як державної мови України, зробіть державну мову зручним і універсальним засобом реалізації прав і свобод громадян, дозволить зробити їх системними і організованими, враховувати в своїй діяльності і забезпечувати пріоритети державної мовної політики.

Подальшим кроком у законодавчій сфері повинно стати прийняття закону про функціонування мов національних меншин. Зasadничою основою для цього закону повинна стати Європейська хартія регіональних мов або мов меншин [26; 27], концептуальною основою якої є збереження мовного розмаїття держави. За результатами системного аналізу положень Конституції та Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, можна констатувати, що питання визначення регіональних мов та мов меншин такими, що є поширеними на територіях відповідних адміністративно-територіальних одиниць, не можуть вирішуватися органами місцевого самоврядування, оскільки вони є питаннями загальнодержавного значення. Це впливає також із змісту частини п'ятої ст. 10 та п. 4 ч. 1 ст. 92 Конституції України, за якими порядок застосування мов в Україні має визначатися законом. Тому рішення деяких місцевих Рад (Донецької, Харківської, Запорізької, Дніпропетровської, АРК, Севастопольської міської) є антиконституційними. Для врегулювання подібних рішень в державі потрібен закон. Крім того, за змістом Європейської хартії регіональних мов або мов меншин термін “регіональна мова або мова меншин” [26] означає мови, які традиційно використовуються у межах певної території держави, під якою треба розуміти географічну місцевість, де така мова є засобом спілкування певної кількості осіб, яке виправдовує здійснення різних охоронних і заохочувальних заходів, спрямованих на їх збереження та розвиток. Ідеться про те, що сфера поширення регіональних мов або мов меншин пов'язується не з відповідними адміністративно-територіальними одиницями, які складають систему територіального устрою держави, а з географічною місцевістю, яка може не збігатися із системою територіального устрою держави. Тому пропозиція про надання органам місцевого самоврядування, система яких будується виключно до системи адміністративно-територіального устрою держави, права вирішувати питання про визнання регіональних мов та мов меншин такими, що є поширеними в межах адміністративно-територіальних одиниць є недостатньо обґрунтованою. При цьому треба враховувати, що території поширення регіональних мов та мов меншин формуються у природний спосіб, а не шляхом прийняття рішень органами місцевого самоврядування. Варто звернути увагу і на те, що Європейська хартія регіональних мов або мов меншин серед заходів, спрямованих на охорону і розвиток регіональних мов або мов національних меншин, не передбачає зобов'язань щодо необхідності прийняття спеціальних рішень органами державної влади чи органами місцевого самоврядування про “визнання регіональної мови чи мови меншин такою, що є поширеною на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці”. За змістом частини III цієї хартії держави зобов'язуються в межах територій (які склалися історично) передбачати заходи, спрямовані на заохочення використання регіональних мов або мов меншин у суспільному житті відповідно до зобов'язань взятих за п. 2 ст. 2 цієї Хартії [26].

Виходячи з того, що тільки вільний розвиток і рівноправність національних мов, висока мовна культура є основою духовного взаєморозуміння, культурного взаємозбагачення та консолідації громадян України в єдине життєздатне суспільство, Україна визнає життєдайність та суспільну цінність усіх національних мов і беззастережно гарантує своїм громадянам національно-культурні та мовні права на часі в законодавчих процесах держави закон про мови національних меншин, який повинні розробити у комітеті з прав людини, національних меншин і міжнародних відносин Верховної Ради [29].

Більше того Конституція України [25] дає загальні положення і не уточнює вимоги щодо характерних особливостей практичного використання мов національних меншин як засобу задоволення гуманітарних і культурних потреб осіб, що належать до національних меншин. Конкретизувати ці положення мають окремі закони. У абз. 4

ст. 10 зазначено: “Застосування мов в Україні ... визначається законом”. У ст. 92 сказано: “Виключно законами України визначаються: ... 4) порядок застосування мов” [25].

Прийняття Закону “Про мови національних меншин в Україні” необхідне для виконання зазначених вимог Конституції України. Закон повинен враховувати вимоги не тільки Європейської Хартії регіональних мов і мов національних меншин від 5 листопада 1992 р., а й Рамкової Конвенції про захист національних меншин від 1 лютого 1995 р. [29], Гаазьких рекомендацій щодо прав національних меншин на освіту, прийнятих під егідою ОБСЄ в жовтні 1996 р. [30], Конвенції про права людини [32] інші міжнародні документи [31; 33; 34]. Хоча варто застерегти законодавця та наголосити на тому, що положенням Європейської хартії, відповідно до якого “охорона та розвиток регіональних мов або мов меншин **не повинні** зашкоджувати офіційним мовам” (преамбула Хартії) [26]. Разом із тим закон повинен стати засобом задоволення гуманітарних і культурних потреб осіб, що належать до національних меншин, повинен бути спрямованим на ефективну реалізацію законних прав і інтересів кожного громадянина України в мовній сфері.

Ще одним конкретним і невід’ємним кроком мовної політики в державі повинна стати Державна програма вивчення європейських мов для подальшої й інтенсивнішої євроінтеграції громадян України. Таку державну Програму повинна розробити комісія з питань євроінтеграції. Програма мусить сприяти обов’язковому вивченню (через освітні заклади, наприклад, введення обов’язкового складання вступного іспиту, чи кваліфікаційного іспиту при атестації тощо) однієї (на початковому етапі) а потім двох європейських мов. Для громадян України це сприятиме забезпеченню рівних прав українських громадян та громадян держав-членів ЄС на свободу пересування та вільного розвитку міжлюдських контактів, покращення наукових контактів світового рівня, та повною мірою буде відповідати стратегії європейського мовного розвитку суспільства. Щоправда варто зробити застереження: вивчення європейських мов, чи мов національних меншин не повинно замінити вивчення державної мови. Всі три мовні аспекти повинні реалізовуватися не підмінюючи один-одного. Ефективна реалізація такої державної мовної політики потребує чіткої координації дій міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, Національної академії наук України, Академії педагогічних наук України, громадських організацій і творчих спілок, підприємств, установ та організацій.

З огляду на вищесказане, впливають такі пропозиції. По-перше, формування відповідної комісії фахівців з мовної політики, які б діяли, можливо, при НАН України або навіть при Президентові на постійній та професійній основі. Вони напрацювали б системну картину мовної політики, окремі її структурні вектори та необхідний алгоритм реалізації кожного вектора, які в сумі привели б до кінцевої стратегічної мети — утвердження державності. Як і політика взагалі, мовна політика є теж мистецтвом компромісів, проте й вона має бути в державі єдиною. Тому фіксування чи реалізація регіональних особливостей, як і принципу федералізму, були б принаймні несвоєчасними, надто в наших умовах “паперового” статусу державності української мови.

Отже, у загальному плані мовна політика має виходити з програми стратегічного розвитку держави, з бачення нею свого майбутнього. Ці положення стратегічного характеру, як правило, викладаються в конституції та в концепції національної безпеки держави. А от стосовно конкретних дій, мовна політика має бути підпорядкованою необхідності, по-перше, формувати чи підтримувати консолідуючу суспільство національну ідентичність та, по-друге, необхідності уникати внутрішньодержавних конфліктів на мовному ґрунті.

У перспективі планується продовжити дослідження організаційного механізму управління державною мовною політикою в Україні, а також розробити пропозиції щодо його удосконалення за допомогою методології проектного підходу.

Список використаних джерел

1. Гумбольдт, фон В. Язык и философия культуры [Текст] / В. фон Гумбольдт. — М. : Прогресс, 1985. — 456 с.
2. Курас, І. Етнополітологія. Перші кроки становлення [Текст] / І. Курас. — К. : Генеза, 2004. — 736 с.
3. Куць, О. Етнополітичні аспекти розбудови української держави [Текст] / О. Куць, Ю. Куць. — Х. : Березіль, 1999. — 274 с.
4. Куць, О. Мовна політика в державотворчих процесах України [Текст] : [навч. посіб.] / О. Куць. — Х. : ХНУ ім. В. Каразіна, 2004. — 276 с.
5. Лопушинський, І. Державна мовна політика в Україні [Текст] / І. Лопушинський. — Херсон : Олді-плюс, 2010. — 478 с.
6. Лопушинський, І. Формування та реалізація державної мовної політики в галузі освіти України: досвід, проблеми та перспективи [Текст] : [монограф.] / І. Лопушинський. — К. ; Херсон : Олді-плюс, 2006. — 456 с.
7. Масенко, Л. (У)мовна (У)країна [Текст] / Л. Масенко. — К. : Темпора, 2007. — 88 с.
8. Масенко, Л. Мова і політика [Текст] / Л. Масенко. — К. : Соняшник, 1999. — 100 с.
9. Масенко, Л. Мова і суспільство: постколоніальний вимір [Текст] / Л. Масенко. — К. : КМ Академія, 2004. — 164 с.
10. Мечковская, Н. Общезыкознание: структура и социальная типология языков [Текст] : [учеб. пособ.] / Н. Мечковская. — М. : Наука, 2007. — 312 с.
11. Нагорна, Л. Політична мова і мовна політика. Діапазон можливостей політичної лінгвістики [Текст] / Л. Нагорна. — К. : ШЕД НАН України, 2005. — 320 с.
12. Сербенська, О. До проблеми формування мовної особистості і національно-мовної свідомості [Текст] / О. Сербенська // Матеріали II Міжнародного конгресу українців (Львів, 22–28 серпня 1993 р.). Доповіді і повідомлення : Мовознавство. — Львів, 1993. — С. 24–29.
13. Фішман, Дж. А. Не кидайте свою мову на призволяще [Текст] / А. Джошуа Фішман. — К. : К. І. С., 2009. — 200 с.
14. Шевельов, Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття [1900–1941]. Стан і статус [Текст] / Ю. Шевельов. — Чернівці : Рута, 1998. — 207 с.
15. Шевчук, Ж. Мовна політика в Україні (кінець 50–х початок 90–х рр.. XX ст.) [Текст] : дис. ... канд. істор. наук : 07.00.01 / Шевчук Жана Анатоліївна; НАН України; Ін-тут історії України. — К., 2001. — 178 арк.
16. Щерба, Л. Языковая система и речевая деятельность [Текст] / Л. Щерба ; [Л. Р. Зиндер (ред.), М. И. Матусевич (ред.)]. — [4-е изд.]. — М. : URSS, ЛКИ, 2008. — 428 с.
17. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: аналіз і рекомендації [Текст] / за ред. Ю. Бестерс-Дільгер. — К. : КМА, 2008. — 363 с.
18. Про державну мовну концепцію : Указ Президента України від 15.02.2010 р. № 161/2010 [Електронний ресурс] Офіційне Інтернет-представництво Президента України. — Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/10486.html>.
19. Євсєєва, Г. Державна мовна політика та українська національна ідея [Текст] : [монограф.] / Г. П. Євсєєва. — Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2010. — 337 с.
20. Федорчак, О. Класифікація механізмів державного управління [Текст] / О. Федорчак // Демократичне врядування. Науковий вісник. — 2008. — Вип. № 1. — С. 101–112.
21. Про ліквідацію деяких консультативних, дорадчих та інших органів : Указ Президента України від 09.02.2002 р. № 1071/2001 [Текст] // ОВУ. — 2010. — № 41. — Ст. 1356.
22. Про Громадську гуманітарну Раду : Указ Президента України від 02.04.2010 р. № 469/2010 [Текст] // ОВУ. — 2010. — № 25. — Ст. 974.
23. Герман, Г. Звернення секретаря Громадської гуманітарної ради до читачів Інтернет-сторінки Громадської гуманітарної ради [Електронний ресурс] / Г. Герман // Офіційне Інтернет-представництво Президента України. — Режим доступу : http://www.president.gov.ua/content/vitalne_slovo.html.
24. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV, із змінами, внесеними згідно із Законами від 15.12.2005 р. № 3200-IV, від 01.07.2010 р. № 2411-VI // ВВР. — 2003. — № 39. — Ст. 351; 2006. — № 14. — Ст. 116; 2010. — № 40. — Ст. 527.
25. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — 159 с. — (Бібліотека офіційних видань).
26. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин. — Страсбург, 05.11.1992 р. — ETS 148. — 2004. — С. 45 [Текст] // ОВУ. — 2006. — № 50. — Ст. 3381.
27. Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин : Закон України від 15.05.2003 р. № 802-IV [Текст] // ВВР. — 2003. — № 30. — С. 259.
28. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України шостого скликання : постанова Верховної Ради України від 13.12.2007 р. № 6-VI [Текст] // ВВР. — 2007. — № 51. — Ст. 533.
29. Рамкова конвенція Ради Європи про захист національних меншин від 01.02.1995 р. [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Вся база “Загальне законодавство”. — Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_055.
30. Гаазькі рекомендації щодо прав національних меншин на освіту та Пояснювальна записка

- [Електронний ресурс] // Фундація міжнародних відносин. — 1996. — С. 5–10. — Режим доступу : <http://www.osce.org/item/2930.html?lc=UK>.
31. Декларація прав осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин (прийнято резолюцією 47/135 Генеральної Асамблеї ООН 18 грудня 1992 р.) [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Вся база “Загальне законодавство”. — Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_318.
32. Декларація про державний суверенітет України : прийнята Верховною Радою Української РСР 16.07.1990 р. № 55–ХІІ [Текст] // ВВР УРСР. — 1990. — № 31. — Ст. 429.
33. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (ООН, 14.12.1960 р.) [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Вся база “Загальне законодавство”. — Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_174.
34. Конвенція про права дитини. Міжнародний документ ООН, 20.11.1989 [Текст] // Зібрання чинних міжнародних договорів України. — 1990. — № 1. — Ст. 205.

*Рекомендовано до друку кафедрою українознавства
Підніпровської державної академії будівництва та архітектури
(протокол № 6 від 28 січня 2011 року)*

Надійшла до друку 01.02.2011

Евсеева Г. П. Формирование механизма государственного управления языковой политикой в Украине

Анализируются вопросы государственной языковой политики. Предложены механизмы её реализации на современном этапе. Определены приоритетные направления развития вопросов языка

Ключевые слова: *механизм государственного управления языковой политикой, государственный орган регулирования языковой политикой, язык – консолидирующий фактор общества.*

Yevsieieva, G. P. Forming of Mechanism of State Administration by a Language Policy in Ukraine

The questions of public language policy are analysed. The mechanisms of her realization are offered on modern the stage. Priority directions of development of questions of language are certain

Key words: *mechanism of state administration by a language policy, public organ of adjusting by a language policy, a language is a consolidating factor of societies.*

